

КЎМАКИ ИҶТИМОИИ ГУРҶҲҶОИ ОСЕБПАЗИРИ АҶОЛӢ ДАР ПЕШГИРИИ СИРОЯТИ ВӢМО

**Дастури мухтасар барои
кормандони дар соҳаи
пешгирии сирояти ВӢМО
фаъолияткунанда**

Душанбе 2014

Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар ин Дастур дар шакли мухтасар масъалаҳои кӯмаки иҷтимоие баррасӣ мешаванд, ки ба пешгирии сирояти ВНМО равона карда шудаанд. Кӯмаки иҷтимоӣ (Case Management) – ин технологияи ёрирасон барои ҳалли (ё пешгирии) масъалаҳои тиббӣ, иҷтимоӣ, равонӣ ва ҳуқуқӣ ба шахсоне мебошад, ки дар вазъияти душвори зиндагӣ қарор доранд. Кӯмаки иҷтимоӣ метавонад дар табобати беморони мубталои бемориҳои гуногун, шахсони имконияташон маҳдуд, инчунин шахсоне, ки хилофи қонун рафтор карданд ва дигар доираи осебпазири аҳолӣ истифода бурда шавад.

Чафаров Н.Ҷ.,
муовини вазири тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҶТ

Муаллифон

1. Мирзоев А.С.
2. Салимов Ф.Ҳ.
3. Акрамов С.М.
4. Рузиев М.М.
5. Туреханов Я.М.

Тарҷумон

Давлатшоева А.Ш.

ТҶҶ «СПИД Фонд Шарку Ғарб - Тоҷикистон» (AFEW - Tajikistan) ташкилоти ҷамъиятии ҷумҳуриявӣ буда, дар самти беҳтар намудани саломатии гурӯҳҳои асосии аҳолӣ, ки ҳатари сирояти ВНМО доранд, фаъолият мекунад. Ташкилот ба беҳтар намудани саломатии инсон мусоидат намуда, ба васеъ намудани дастрасӣ ба хизматрасониҳои тандурустии ҷамъиятӣ оиди пешгирии, табобат ва нигоҳубин нисбати ВНМО, бемории сил, гепатитҳо ва инчунин, таъмини саломатии шахвонӣ ва репродуктивӣ кӯшиш мекунад.

Ихтисораҳо

ВНМО (ВИЧ)	-	Вируси норасоии масунияти одам
БПНМ (СПИД)	-	Бемории пайдошудаи норасоии масуният
ТУТ	-	Ташкилоти умумичаҳони тандурустӣ
ШВЗ	-	Шахсони бо ВНМО зиндагикунанда
САҶИ	-	Сироятҳои тавассути алоқаи чинсӣ интиқолёбанда
ВГС	-	Вируси гепатити С
ВГВ	-	Вируси гепатити В
ВГА	-	Вируси гепатити А
ТЗР	-	Табобати зидди ретровирусӣ
ТҒД	-	Ташкилотҳои ғайридавлатӣ
ВЗП	-	Воқуниши занҷиравии полимеразӣ
CD-4	-	Т-лимфоситҳо, ки дар сатҳи болои худ ҳучайраҳои CD-4 доранд
ДОТС	-	Дурнамои мубориза бар зидди бемории сил
БСЖ	-	Эмдоруи зидди бемории сил

МУНДАРИҶА

Мақсад ва вазифаҳо	3
Муносибат	4
Барои чӣ кӯмаки иҷтимоӣ зарур аст?.....	4
Принсипҳо	5
1. Равияи ба мизочон мутамарказгардондашуда.....	5
2. Тақсимои масъулият.....	5
3. Омӯзиши малакаи иҷтимоӣ.....	6
Ҷараёни кӯмаки иҷтимоӣ.....	6
1. Ҷалб ва қабули мизоч дар барнома.....	6
Ҷалбкунии мизочон (тарғибот).....	6
Қабули мизоч ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ	8
2. Баҳогузори вазъият ва талаботҳои мизоч	9
3. Таҳияи нақшаи инфиродӣ (фардӣ).....	10
4. Раванди роҳнамоӣ	10
5. Танзими хизматрасониҳо ва назорати сифат	11
6. Баромадан аз барнома.....	12
Замима	13
Намунаҳои машваратдиҳӣ ба истеъмолкунандагони маводи нашъаовар	13
Намунаҳои гузаронидани машварат бо кормандони шаҳвонӣ.....	16

МАҚСАД ВА ВАЗИФАҶО

Ташкилотҳои ВНМО-хизматрасонанда барои ба даст овардани ду мақсади бо ҳам алоқаманд фаъолият менамоянд:

1. Пешгирии сирояти ВНМО;
2. Баланд бардоштани сатҳи зиндагии шахсони дорои сирояти ВНМО.

Пешгирии сирояти ВНМО аз муҳайё намудани шароит барои паст намудани бемории сирояти ВНМО иборат мебошад. Фароҳам овардани ин гуна шароитҳо ҳалли масъалаҳои зеринро талаб мекунад:

- **Иттилоотдиҳӣ оид ба сирояти ВНМО.** Аслан, ҳар як фард лоақал бояд донад, ки сирояти ВНМО¹ чист? ва ҷи тавр сирояти онро пешгирӣ кардан мумкин аст, инчунин тарзи истифодаи дурусти рифола² (презерватив)-ро низ донад.
- **Машваратдиҳии ихтиёрӣ ва тестикунонии сирояти ВНМО³.** Машваратдиҳии ихтиёрӣ ва тестикунонӣ дар бар мегиранд: 1. Машваратдиҳӣ то санҷиши тести ВНМО. 2. Худи тестикунонӣ. 3. Машваратгирӣ ҳангоми гирифтани натиҷаҳои тестикунонӣ. Машваратгирии тотестӣ ва машваратдиҳӣ ҳангоми гирифтани натиҷаи манфии санҷиши тестӣ ба шахс барои дарк намудани хатари шахсии сироятнокшавии худ, интихоби роҳи беҳтарини тадбирҳои пешгирӣ кӯмак мерасонад. Машваратгирӣ ҳангоми гирифтани натиҷаи мусбии санҷиши тестӣ ба шахс имконият медиҳад, ки ба вазъи худ оқилона баҳогузорӣ намояд ва ҳаёти худро тарзе ба роҳ монад, ки сирояти ВНМО-ро ба дигарон паҳн накунад ва таъсири сироятро ба организми худ ба қадри имкон паст кунад⁴. Табобати сари вақтӣ ва муттасили сирояти ВНМО (табобати зидди ретровирусӣ) дараҷаи интиқоли ВНМО-ро паст мекунад⁵.
- **Ташхиси муолиҷаи сироятҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолёбанда (САҶИ)⁶.** Сироятҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолёбанда хавфи интиқоли ВНМО-ро 10 маротиба зиёд мекунад. Вале барои он ки шахс ба қарори аз ташхиси САҶИ гузаштан ояд, ӯ бояд дарк кунад, ки барои ҷи ин зарур аст, яъне ки аз машварати махсус гузарад.

Боло бардоштани сифати ҳаёти шахсоне, ки бо ВНМО зиндагӣ мекунад, дар назди мо масъалаҳои зеринро меғузорад:

- **Бақайдгирӣ дар Маркази пешгирии ва мубориза бар зидди СПИД.** Назорати тиббӣ барои сари вақт таъин кардан ва бомуваффақият муолиҷа намудани сирояти ВНМО кӯмак мерасонад.
- **Иттилоотдиҳӣ оид ба пешгирии сирояти ВНМО аз модар ба кӯдак.** Шахс бояд дарк кунад, ки бо сирояти ВНМО кӯдаки сиҳатро таваллуд кардан мумкин аст ва барои ин ҷи кор кардан зарур аст.
- **Иттилоотдиҳӣ оид ба муолиҷаи сирояти ВНМО⁷.** Шахс бояд дарк кунад, ки табобати зидди ретровирусӣ ҷи медиҳад ва барои ҷи риоя кардани ҳамаи таъинотҳои табиб муҳим мебошад (ҷонибдори муолиҷа бошад).

¹<http://www.unaids.org/ru/resources/presscentre/fastfactsaboutshiv/>

²http://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/dataimport/publications/irc-pub01/jc302-tu18-malecondom_ru.pdf

³<http://www.who.int/hiv/topics/vct/ru/>

⁴http://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/dataimport/pub/factsheet/2008/20080527_fastfacts_testing_ru.pdf

⁵<http://www.who.int/hiv/ru/>

⁶<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs110/ru/index.html>

⁷http://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/dataimport/pub/factsheet/2009/20090903_fastfacts_treatment_ru.pdf

• **Ташхис ва табобати бемории сил.** Шахси мубталои ВНМО бо чўбчамикроби сил сироятнокшуда назар ба шахси ВНМО-манфӣ 20 маротиба⁸ зиёдтар хатари афзоиши бемории силро дорад. ВНМО ва бемории сил ҳамбастагии ҳаётан марговар доранд, чунки ин бемориҳо инкишофи ҳамдигарро метезонанд.

Ин мақсаду вазифаҳо ба ин ё он андоза самтҳои асосии фаъолияти ташкилотҳои хизматрасонии ВНМО мебошанд. Лекин ҳатман зарур нест, ки ин мақсад ва вазифаҳо барои онҳое, ки кори мо равона карда шудааст, умуман ба аҳоли, махсусан барои намояндагони гурӯҳҳои осебпазир (истеъмолкунандагони маводи нашъаовар, кормандони шахвонӣ, маҳбусон) самтҳои асосӣ бошанд. Барои чӣ? Ба боби оянда нигаред!

Ҳамин тариқ, маҷмӯи асосии хизматрасониҳои пешгирии ВНМО инҳоро дар бар мегиранд:

1. Иттилоотдиҳӣ оид ба чораҳои пешгирии ВНМО ва нишон додани тарзи истифодабарии рифола (презерватив).

2. Машваратдиҳии ихтиёрӣ ва тестикунии сирояти ВНМО.

3. Ташхису муолиҷаи сироятҳои тавассути алоқаи чинсӣ интиқолёбанда (САҶИ)

Барои шахсони ВНМО-мусбат:

1. Бақайдгирӣ дар Маркази пешгирӣ ва муборизаи зидди СПИД.

2. Иттилоотдиҳӣ оид ба пешгирии интиқоли ВНМО аз модар ба кӯдак.

3. Иттилоотдиҳӣ оид ба муолиҷаи сирояти ВНМО.

4. Ташхису муолиҷаи бемории сил.

Иттилооти нисбатан пурратар дар «Тавсияҳо оид ба ташкил намудани барномаи кӯмаки иҷтимоӣ барои гурӯҳҳои осебпазир»⁹, ки аз ҷониби AFEW таҳия карда шудааст, маҳфуз аст.

МУНОСИБАТ

Барои чӣ кӯмаки иҷтимоӣ?

Масъалаҳои дар боби гузашта номбаркардашуда ба пастшавии суръати инкишофи эпидемияи сирояти ВНМО кӯмак мерасонанд. Лекин иҷрои онҳо ҳангоми кор бо гурӯҳҳои осебпазир аҳоли душворихоро ба миён меоранд. Сабаб дар он аст, ки аксарияти намояндагони гурӯҳҳои осебпазир аҳоли ҳамеша дар ҳолати душвори зиндагӣ қарор доранд, яъне маҷмӯи масъалаҳои тиббӣ, иҷтимоӣ, равонӣ ва ҳуқуқиро доранд. Ҳамзамон, масъалаҳои пешгирии сирояти ВНМО ба назари онҳо метавонанд камаҳамият намоянд (дар муқоиса бо мисоли набудани манзилгоҳ, ҳуҷратҳо, воситаи зиндагӣ ва ғайра). Шахсе, ки ин масъалаҳои бевосита ба ҳаёташ таҳдидкунанда ӯро ба кӯчаи сарбастае тела додаанд, дар навбати охир, масалан, оид ба иштирок дар тренинг дар бораи истифодаи рифола (презерватив) фикр мекунад.

⁸<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs104/ru/>

⁹<http://socialburo.ru/index.php?page=meth>

Агар ба ҳамаи ин оқилона ва бегаразона нигоҳ кунем, гуфтан мумкин аст, ки пешгирии сирояти ВНМО ва ҳолатҳои бо он алоқаманд бисёртар ба мо (ташкilotҳои ВНМО-хизматрасонанда) лозим аст, яъне ин масъалаҳо (ё вазифаҳо, ки мо дар назди худ мегузорем) ба мо дахл доранд. Дар назди намояндагони гурӯҳҳои осебпазири аҳолии метавонад масъалаҳои тамоман дигар ҷой дошта бошанд, ки дар бисёр ҳолатҳо аз сирояти ВНМО хеле дур ҳастанд. Инро дарк карда, эътироф намудан лозим аст, ки то мо ба шахс барои ҳалли масъалаҳои муҳимаш кӯмак нарасонем, дар бораи пешгирии сирояти ВНМО ё таъбаоти сирояти ВНМО сухан кардан бефоида аст, чунки ӯ хоҳиши шунидани моро надорад. Эътироз кардан мумкин аст, ки пешгирии сирояти ВНМО ва масъалаҳои нигоҳдории саломати, барои ҳар як шахс, аз ҷумла, барои намояндагони гурӯҳҳои осебпазири аҳолии хеле муҳим мебошанд. Албатта, ҳамин хел аст, лекин на ҳама инро мефаҳманд. Бисёриҳо баъди дер шудан дар бораи саломати андеша мекунанд.

Маҳз аз ҳамин сабаб ҳангоми кор бо намояндагони гурӯҳҳои осебпазири аҳолии оид ба пешгирии сирояти ВНМО, мо истифодаи кӯмаки иҷтимоиро пешниҳод мекунем, ки он дар навбати аввал, ба онҳо барои ҳалли масъалаҳои айни замон барояшон муҳим ёри мерасонад. Танҳо баъд аз он, ки шахс як андоза ба худ омад, мо бо ӯ дар бораи пешгирии таъбаоти сирояти ВНМО сӯҳбатро оғоз мекунем.

Ҳамин тариқ, кӯмаки иҷтимоӣ – ин технологияе мебошад, ки ба шахси дар вазъияти мушкили зиндагӣ қарордошта барои ҳалли (ё пешгирии) масъалаҳои тиббӣ, иҷтимоӣ, равонӣ ва ҳуқуқӣ кӯмак мерасонад.

AFEW-ин технологияро барои баланд бардоштани самаранокии пешгирии сирояти ВНМО дар байни гурӯҳҳои осебпазири аҳолии истифода мебарад.

Вазифаи мо (барномаи минимумӣ) корро тавре ба роҳ мондан аст, ки ниёзманд маҷмӯи асосии хизматрасониро оид ба пешгирии сирояти ВНМО гирад.

Принсипҳо

1. Равияи ба мизоч мутамарказгардондашуда

Дар боби гузашта мо қайд кардем, ки аввал ба шахс дар ҳалли масъалаҳои ӯ кӯмак расонида, баъд аз он дар бораи вазифаҳои хеш сухан кунем. Ин моро ба дарки принсипи асосии кӯмаки иҷтимоӣ – принсипи ба мизоч мутамарказгардондашуда оварда мерасонад. Яъне, мо ҳамаи эҳтиёҷ ва талаботҳои мичозро бартараф намуда, баъд аз он ба ӯ муҳокимаи он чизро, ки зарур мешуморем, пешниҳод мекунем. Дар навбати аввал мо дар бораи манфиатҳои мичоз фикр мекунем ва аз ин ҷо принсипҳои ихтиёрий ва махфият бармеоянд (бо анонимӣ омехта карда нашавад).

2. Тақсимои масъулия

Мо ба Шумо тасаввур намудани онро пешниҳод мекунем, ки ҳар як шахс новобаста аз намуди зоҳирӣ, чизро ки нағӯяд ва бо ҷӣ коре машғул набошад, барои зинда мондан ва зиеда аз ин ҳаёти худро беҳтар намудан саъю кӯшиш менамояд. Ҳар як инсон қобилияти дар бораи худ ғамхорӣ карданро дорад. Вазифаи мо аз он иборат аст, ки ба ӯ барои сарфаҳм рафтан ба вазъияти бавучудомада кӯмак расонда, дар қабул кардани қароре, ки ӯ дар лаҳзаи мазкур аз ҳама беҳтар меҳисобад, кӯмак расонем. Агар мо ҳама

корро ба ҷои мизоч иҷро кунем – ягон ҳел дигаргунӣ ба амал намеояд, чунки инсон ба қадри он чизе мерасад, ки бо саъю кӯшишҳои худаш ноил шудааст. Масалан, як мизоч, ки шиносномаи ӯро барқарор карданд (ӯ комилан иштирок накард), баъди ду ҳафта онро «гум мекунад». Айнан ҳамин тавр ӯ шиносномаи дуюмро низ, ки бе иштироки ӯ гирифта шудааст, гум мекунад.

Гуфтаҳои дар боло зикршуда, инчунин маслиҳатҳо, пешниҳодҳо, талаботҳо, хоҳишҳо ва дигар усулҳои таъсиррасон ба мизоч тааллуқ доранд. Одам танҳо ҳангоме рафтори худро дигар карда метавонад, ки агар худаш дар ин бора қарори даркшуда қабул карда бошад. Барои ҳамин вазифаи мо на одамро бовар кунондан ва тарбия кардан, балки танҳо пешниҳод кардани маълумот, кӯмак ба дида баромадани вазъият аз нуқтаи назари мухталиф мебошад. Аз ҳуди лаҳзаҳои аввали кор бо мизоч, ба ӯ эҳтиёткорона мефаҳмонем, ки қисми асосии корро бояд ҳуди ӯ иҷро кунад, вазифаи мо ин мадади иттилоотӣ ва маънавий мебошад.

3. Омӯзиши малакаи иҷтимоӣ

Ин принсип идомаи қонунии боби гузашта мебошад. Вазифаи мо ин шахсе мебошад, ки мустақилона масъалаҳои худро ҳал карда, дар бораи саломатии худ ғамхорӣ карда метавонад. Барои ҳамин мо нафақат ба мизоч барои ҳал кардани масъалаҳои ӯ кӯмак мерасонем, балки ба ӯ маслиҳат медиҳем, ки мустақилона чӣ тавр ин масъалаҳоро ҳал кардан мумкин аст, то ин ки дафъаи дигар ӯ дар чунин вазъиятҳо чӣ гуна рафтор карданро донад.

ҶАРАЁНИ КҶМАКИ ИҶТИМОӢ

1. Чалб намудан ва қабул кардани мизоч ба барнома

Чалбкунии мизочон (тарғибот)

Мизочонро ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ бо роҳҳои гуногун чалб кардан мумкин аст:

- Тавассути аутрич. Аутрич-кормандон метавонанд ба намояндагони гурӯҳҳои осебпазири аҳоли дар ҷойҳое, ки онҳо истиқомат, кор мекунад ва вақт мегузаронанд,

дар бораи барнома сӯҳбат кунанд.

- Тавассути дигар хадамотҳое, ки бо мизочони эҳтимолии Шумо кор мекунанд. Масалан, кормандони Марказҳои пешгири ва мубориза бар зидди СПИД метавонанд ба мизочони дар қайди диспансери онҳо қарордошта пешниҳод намоянд, ки ба барномаи кӯмаки иҷтимоии ШВЗ дохил шаванд.

Рекламаи шифоҳиро бо варақаҳои махсус ва варақаҳои боздид таҳким додан мумкин аст. Мазмуни ин маводҳо бояд мушаххас, барои фаҳмиши мизочони эҳтимолии Шумо дастрас бошад. Аз ҳама самараноктар пайгомҳое мебошанд, ки иттилоотро дар бораи он, ки ин барнома ба шахс чӣ дода метавонад ва ба амали аниқ даъват мекунанд – «занг зан», «ташриф биёр» ва ғайра, дар бар мегиранд.

Намунаи маводи рекламавӣ барои ШВЗ:

**Ту хабардор гаштӣ, ки мубталои сирояти ВНМО гаштай?
Худро гум кардӣ? Тарсидӣ?**

Мо ҳам аз ин гузаштем ва медонем, ки чӣ хел ба ту кӯмак расонем ва ҳаёти мӯътадили туро ба роҳ монем.

ЗАНГ ЗАН, БИЁ.

Маркази кӯмак ба шахсоне, ки бо сирояти ВНМО зиндагӣ мекунанд

Телефон:

Суроға:

Намунаи маводи рекламавӣ барои кормандони шахвонӣ:

Баъзан ба занон зарур мешавад, ки саломатии худ ё ҳаёти худро ба хатар гузоранд.

Мо ба ту барои ҳаётатро бехатар кардан кӯмак мерасонем.

ЗАНГ ЗАН, БИЁ.

Маркази дастгирии занон, ки дар вазъияти вазнини зиндагӣ қарор доранд.

Телефон:

Суроға:

Барои чалб кардани мизочон хизматрасонии дастраси оддӣ ташкил кардан мумкин аст, ки ин аз мизоч маълумоти шиноснома, сарфаи вақт ва қувваро талаб намекунад, масалан, мубодилаи сӯзандоруҳо, пешниҳоди рифола, хӯрок ва ғайра.

Инчунин, чорабиниҳои мунтазами гуруҳиро бо дастрасии осон ташкил кардан мумкин аст, ҳамчунин вохӯри бо ҳуқуқшинос, табиб (гинеколог, ҷарроҳ, терапевт), гуруҳи дастгирии ҳамдигар ва ғайра. Ҳангоми ҷавоб додан ба саволҳои иштирокчиён мутахассисон метавонанд ба онҳо пешниҳод кунанд, ки ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ

дохил шаванд. Масалан, агар Шумо дар худ ин аломатҳоро ҳис кунед, дарҳол ба табиби ҷои истиқомат муроҷиат кунед ё ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ дохил шавед, ки дар он ҷо ба Шумо барои гузаштани ташҳис ва табобат дар назди мутахассисони эътимоднок бо нигоҳ доштани сирри тиббӣ кӯмак мерасонанд.

Ҳамин тариқ, кормандони барнома ҳама корҳои заруриро барои рекламаи кӯмаки иҷтимоӣ дар байни намояндагони гурӯҳи мақсадноки худ ба анҷом мерасонанд.

Қабули мизоч ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ

Барномаи кӯмаки иҷтимоӣ аз мизоч саҳми муайяно (сарфи қувва ва вақтро) талаб мекунад, яъне дастрасӣ оддӣ нест. На ҳар як намояндаи гурӯҳҳои осебпазирӣ аҳоли, ҳатто дар мавриди мавҷуд будани як қатор мушкилоти ҷиддӣ, барои айни замон иштирок кардан дар барнома тайёр аст. Аз тарафи дигар, ҳар як шахсе, ки ўро Шумо ба гурӯҳи мақсадноки ташкилоти худ дохил мекунад, мизочи эҳтимолии Шумо ва мизочи эҳтимолии барномаи кӯмаки иҷтимоӣ мебошад. Барои ҳамин ҳар як мизоч, ки ба назди Шумо меояд дар воҳӯрии аввал бояд маҷмуи минималии хизматрасонии профилактикиро гирад:

1. Машваратдиҳии кӯтоҳ оид ба масъалаҳои сирояти ВНМО ва беҳтараш маводи иттилоотӣ оиди пешгирии ВНМО, ки махсусан барои намояндагони гурӯҳи мақсадноки мазкур таҳия карда шудааст.
2. Маълумоти кӯтоҳ оид ба хизматрасониҳое, ки аз тарафи ташкилоти Шумо пешниҳод карда мешаванд (рекламаи барномаи кӯмаки иҷтимоӣ).
3. Сӯзандорую рифолаҳо.

Дер ё зуд ин гуна мизоч ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ ҳавасмандӣ пайдо намуда, ба он дохил мешавад. Ба таври техникӣ ин чунин сурат гирифта метавонад:

- **Ба ман барқарор намудани ҳуҷҷатҳоям зарур аст. Ман шундам, ки Шумо кӯмак расонида метавонед.**

- Ҳа, албатта кӯмак мерасонем. Барои ин Шумо бояд ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ дохил шавед.

- **Ин чиро мефаҳмонед?**

- Мо бо Шумо барқароркунии ҳуҷҷатҳоро оғоз мекунем, ҳамзамон Шумо аз муоинаи ВНМО ва САҶИ, омӯзиши истифодабарии рифола ва ғайра мегузаред.

- **Барои ҷӣ ман бояд аз муоинаи ВНМО гузарам?**

- Шумо метавонистед ба ВНМО дучор шавед. Агар шахс барвақтар фаҳмад, ки ў ба ВНМО дучор шудааст, ў имконияти бисёртари зиндагии давомнок ва пурарзишро соҳиб мегардад.

- **Чӣ хел?**

..... ва ғайра.

Хангоми дохил шудан ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ созишнома ба имзо расонида мешавад, ки на фақат вазифаи ҳуқуқӣ, балки вазифаи психотерапевтӣ низ дорад. Шахс бояд фаҳмад, ки барои гузоштани қадами ҷиддӣ иқдом намудааст ва барои ин масъулияти муайянеро бар дӯш дорад. Аз тарафи дигар, мизоч бояд фаҳмад, ки ба имзо расонидани созишнома ҳуқуқ ва озодиҳои ӯро маҳдуд намекунад.

2. Баҳогузори вазъият ва талаботҳои мизоч

Баъди ба имзо расонидани созишнома корманди барнома варақаи мизочро пур мекунад ва ба мизоч барои баҳогузори вазъияташ ва ҷобачогузори афзалиятҳо (агар масъалаҳои зиёдтар дошта бошад) кумак мерасонад:

- Чӣ хеле ки ман фаҳмидам, Шумо мушкilotҳои зиёд доред. Ба ман дар бораи онҳо нақл кунед.

- **Маро аз хона пеш карданд, ман сулфаи саҳт дорам ва умуман барои вохӯрдан бо нозири минтақавӣ саҳт метарсам.**

- Аз хона пеш карданд, сулфаи саҳт доред, аз нозири минтақавӣ метарсед. Кадом масъала барои Шумо аз ҳама муҳимтар мебошад? Аз чӣ оғоз мекунем?

- **Барои шабро рӯз кардан ҷой надорам.**

- Сулфа чӣ?

- **То пагоҳ тоқат карда метавонам.**

- Биёед ин хел рафтор мекунем: ман ҳозир бо табиби силшиноси худамон дар тамос мешавам ва муайян мекунам, ки ӯ Шуморо имрӯз қабул карда метавонад ё не. Агар ин бемории сил бошад, Шуморо ба беморхона бистарӣ мегардонем. Агар бемории сил набошад, метавонед дар маркази мо шабро рӯз намоед.

- **Ман бояд сӯзандору гузаронам.**

- Ман ба Шумо пул дода наметавонам. Фақат аз маркази наркологи илтимос карда метавонам, ки Шуморо ройгон (бепул) қабул кунанд. Воия худро кам мекунад, баъд дида мебароем. Гарчанде ки ройгон метавонанд қабул накунанд.

- ...

Пурсидани мизоч дар бораи он, ки ӯ аз Шумо чӣ мехоҳад, нокифоя аст. Муҳимаш фаҳмидан лозим аст, ки барои ҳалли масъалаҳои ба ӯ чӣ ҳалал мерасонад. Дар бисёр мавридҳо ин набудани маълумот ва тарс мебошад:

- **Ба ман зарур аст, ки шаҳодатномаи шахсии худро барқарор кунам.**

- Шумо барои барқарор кардан кӯшиш кардед?

- **Не**

- Барои чӣ?

- **Ҳадамоти шиносномадиҳӣ – ин милитсия мебошад. Онҳо маро дарҳол ба ҳабс мегиранд.**

- Барои чӣ?

- **Барои маводи нашъаовар. Се сол боз дар қайди манзил нестам – ба ҳабс мегиранд**

...

- Барои дар қайд набудан ҳабс намекунанд – фақат ҷарима ситонда метавонанд. Агар Шумо бо худ маводи нашъаовар надошта бошед чӣ?

- **Ба онҳо маводҳои нашъаовар даркор нестанд. Онҳо бе он ҳам маро ба зудӣ мефаҳманд. Ман ба маҳбас рафтан намехोҳам ...**

Зинаҳои раванди баҳогузори вазъият ва талаботҳои мизоч:

1. Дар бораи мушкилоти худ нақл карданро хоҳиш намудан.
2. Барои интихоби эҳтиҷоти аввалиндараҷа кӯмак расондан.
3. Фаҳмидани он, ки барои мустақилона ҳал кардани масъала ба мизоч чӣ халал мерасонад.

3. Таҳияи нақшаи инфиродӣ

Моҳияти масъалаи мизочро дарк карда, нақшаи тахминии амалро барои ҳалли онҳо тартиб додан мумкин аст. Мо ба мизоч маълум мекунем, ки барои ҳалли ин ё он масъала чӣ қор кардан зарур аст ва ба ӯ пешниҳод мекунем, ки вақти мусоидро интихоб кунад. Масалан:

- Табиби бемориҳои занона (гинеколог) мизочони моро рӯзҳои сешанбе ва панҷшанбе аз соати 8 то 11 қабул мекунад. Кай меравем?

- *Ҳамин панҷшанбе.*

- Рӯзи панҷшанбе, соати чанд?

- *Соати 10.*

- Хуб шудааст, ман инро дар нақша менависам. Агар ягон чиз тағйир ёбад, маро пешақӣ огоҳ кунед, майлаш?

- *Ҳа, агар ягон чиз тағйир ёбад, ман ба Шумо занг мезанам.*

Ҳамзамон мо ба мизоч пешниҳод мекунем, ки ба нақша чорабиниҳои пешгириро низ дохил кунад – тренинг оид ба сирояти ВНМО, машваратгирии ихтиёрӣ ва тестикунонии сирояти ВНМО, ташхиси САҶИ ва ғайра. Мо пешниҳод мекунем, кай инро иҷро кардан мумкин аст ва мизоч вақте, ки ба ӯ қулай аст, интихоб мекунад.

Ҳангоми тартиб додани нақшаи инфиродӣ:

1. Аввал ҳалли талаботҳои мизочро ба нақша мегирем.
2. Баъд аз он пешниҳод мекунем, ки барои гирифтани хизматрасонии асосӣ нақша тартиб диҳад.

4. Раванди роҳнамоӣ

Ҳангоми иҷрои нақшаи инфиродӣ тақсимои масъулият ва омӯзиши малақаҳои иҷтимоиро дар хотир доштан муҳим аст. Масалан, ҳангоми барқарор намудани ин ё он ҳуҷҷат, мо мизочро ба ташкилоти мувофиқ (шӯъбаи ақди никоҳ, хадамоти шиносномадиҳӣ ва ғайра) оварда, тарс ва шакку шубҳаи ӯро бартараф мекунем. Баъд аз он мо ба ӯ нишон медиҳем, ки чӣ хел ариза ва дархостҳо пур карда мешаванд. Лекин ба пур кардани ин ҳуҷҷатҳо, инчунин ба муошират бо кормандон худди мизоч машғул мешавад. Вазифаи мо – дар паҳлӯи ӯ будан ва дастгирии маънавӣ расондан мебошад.

Дар баъзе ҳолатҳо ба ин ё он воҳури пешаки тайёри дидан зарур аст. Масалан, яке аз мизочон барои вайрон кардани низоми дохили (дар ҳолати мастиаш оинаи тирезаро шикаст) аз диспансери бемориҳои сил ҷавоб дода шудааст. Корманди барнома ба ӯ барои омода шудан ба сӯҳбат бо ҳамшираи калони тиббӣ ё сартабиб кӯмак мерасонад, яъне онҳо ин лаҳзаро машқ намуда, тамоми вариантҳои имконпазири инкишофи воқеахоро ба назар гирифтанд. Аввал нақши сартабибро худӣ мизоч бозӣ мекунад. Дар ин маврид корманди барнома нишон медиҳад, ки чӣ хел сӯҳбатро ба роҳ мондан мумкин аст. Баъд аз он корманди барнома нақши сартабибро иҷро мекунад, мизоч бошад рафтори шахсии худро машқ мекунад.

Бояд дар хотир дошт, ки мо ба мизоч дар ҳалли масъалаҳои тиббӣ, иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ кӯмак расонида истода, ҳамзамон ба ӯ хизматрасониҳо оид ба пешгирии сирояти ВНМО, табобат, нигоҳубин ва дастгирии намуданро (маҷмуи асосии хизматрасониҳоро) пешниҳод мекунем.

5. Танзими хизматрасониҳо ва назорати сифат

Кӯмаки иҷтимоӣ ба мизоч барои дастрасӣ ёфтан ба хизматрасониҳо ёри мерасонад. Худӣ хизматрасониҳо бошанд ба ташкилотҳои соҳавӣ (идораи бо кор таъминкунӣ, ҳадамоти шиносномадиҳӣ, беморхонаҳои маҳаллӣ, шӯъбаҳои ҳуқуқӣ ва ғайраҳо) тааллуқ доранд. Барои ҳамин, иҷрои бомуваффақияти нақшаи инфиродӣ кори мунтазам инкишоф додани шабакаи ташкилотҳо – таъминкунандагони хизматрасонӣ ё «шабакаи ҳамкорӣ»-ро талаб мекунад.

Дар бораи ташкил намудани ин кор аз «Тавсияҳо оид ба таҳрезии барномаи кӯмаки иҷтимоӣ барои гурӯҳҳои осебпазир» муфассалтар маълумот гирифтани мумкин аст. Мо бошам лаҳзаҳои асосиро дида мебароем:

- Ҳар як ташкилоти шарикӣ метавонад барои мизоч ҳамчун «даромадгоҳ» ба барномаи кӯмаки иҷтимоӣ гардад. Барои ин бояд ҳамаи имкониятҳоро истифода бурд, ки кормандони ташкилотҳои шарикӣ мизочони эҳтимолиро ба барнома (ақалан бо маводи рекламавӣ таъмин кунанд) равон кунанд.
- Ҳар як корманди барномаи кӯмаки иҷтимоӣ бояд оиди ташкилотҳои шарикӣ маълумоти пурра дошта бошад – сӯроғаи онҳо, телефонҳо, номгӯи хизматрасонӣ, шартҳои гирифтани хизматрасонӣ, вақти кор, ному насаби кормандони хайрхоҳ ва ғайра.
- Аз мизочон хоҳиш кардан зарур аст, ки баъди гирифтани ҳар як хизматрасонӣ бо корманди барномаи кӯмаки иҷтимоӣ дар тамос бошад: – «Ту он чизе ки мехостӣ, гирифтӣ? Онҳо бо ту чӣ хел муносибат карданд? ва ғайра». Маълумотҳои гирифташуда метавонанд барои муҳокима дар воҳуриҳои шабакаи шарикӣ, инчунин барои ба нақшагирии таълим, ки ба паст намудани тамғагузорӣ ва поймолкунии ҳуқуқҳои гурӯҳи осебпазирӣ аҳоли равона карда шудааст, истифода бурда шаванд.
- Тавсия карда мешавад, ки воҳуриҳои аъзоёни шабакаи шарикӣ ҳар моҳ гузаронида шаванд. Ин имконият медиҳад, ки аз ин ё он дигаргуниҳои кори шарикон хабардор бошам ва роҳҳои ҳалли масъалаҳои мушкилро муҳокима кунем.

6. Баромадан аз барнома

Ҳангоме ки мизоч мушкилоти муҳими худро ҳал кардааст ва маҷмӯи асосии хизматрасониро гирифтааст, барномаи кӯмаки иҷтимоӣ метавонад ба охири расида ҳисобида шавад. Баъди ба охир расидани барнома мо дар ҳуҷҷатҳои бақайдгири нуқта мемонем, лекин ин маънои онро надорад, ки мо шахсро ба тақдир ҳавола мекунем. Ӯ метавонад барои ин ё он хизматрасонӣ муроҷиат кунад, лекин дар ин сурат вазифаи мо хеле хоксорона буда, аз кӯмак расондан дар ҳақиқати иттилооти зарурӣ иборат мебошад. Шахс баъди гузаштани барномаи кӯмаки иҷтимоӣ хеле мустақил мешавад ва ба худ кӯмак расонда метавонад, ғайр аз ин метавонад ба дигар мизочони барнома бо рафтори намунаи худ кӯмак расонад. Масалан, як қатор мизочони барнома аввал волонтер (хизматчиӣ фидоӣ), баъд аз он кормандони ташкилотҳои ВНМО-хизматрасонанда мешаванд. Баъзеҳо фақат барои муошират ва дастгирии маънавӣ ташриф меоранд.

Замима

Намунаҳои машвартдиҳӣ ба истеъмолкунандагони маводи нашъаовар

Мисоли №1

Мушовир: Салом, номи ман Алишер аст. Ман ба Шумо дар бораи сирояти ВНМО сӯҳбат намуданро пешниҳод менамоем. Ин 15 дақиқа вақтро мегирад.

Мизоҷ: Майлаш.

Мушовир: Шумо дар бораи ВНМО чизе медонед?

Мизоҷ: Ҳа, ин беморӣ аст. Аз вай ба ҳалокат мерасанд.

Мушовир: Дуруст. Шумо медонед, ки ВНМО чӣ гуна интиқол меёбад?

Мизоҷ: Ҳангоми алоқаи шаҳвонӣ, тавассути хун.

Мушовир: Дуруст. Шумо чӣ фикр доред, оё дар Шумо хатари сироятнокшавӣ мавҷуд аст?

Мизоҷ: Не.

Мушовир: Яъне Шумо ба алоқаҳои шаҳвонӣ машғул нестед ва ҳамеша бо сӯзандоруи тоза сӯзан мезанед.

Мизоҷ: Ман ба алоқаҳои шаҳвонӣ машғул нестам. Фақат бо одамони солим сӯзан мезанам.

Мушовир: Ҳамааш дуруст, вале Шумо аз кучо медонед, ки рафиқонатон мубталои ВНМО нестанд?

Мизоҷ: Онҳо аз таҳлил гузаштаанд.

Мушовир: Оё Шумо медонед, ки таҳлилҳо кафолати дар одам набудани сирояти ВНМО-ро дода наметавонанд?

Мизоҷ: Чӣ гуна?

Мушовир: Се моҳи аввали баъди сироятнокшавӣ таҳлил муайян карда наметавонад, ки дар хун вирус ҳаст ё не. Агар натиҷаи таҳлил манфӣ бошад, се моҳ пеш одам сирояти ВНМО надоштааст. Вале вай метавонист дар ин се моҳи гузашта сироятнок шавад.

Мизоҷ: Бо ин Шумо чӣ гуфтан мехоҳед?

Мушовир: Ман гуфтан мехоҳам, ки кафолати сироятнок нашудани Шуморо фақат истифодаи сӯзандоруи тоза ва худӣ дода метавонад.

Мизоҷ: Шумо гуфтан мехоҳед, ки ман эҳтимол сироятнок шудаам?

Мушовир: Ин комилан мумкин аст.

Мизоҷ: Пас чӣ бояд кард?

Мушовир: Таҳлилҳоро супоридан мумкин аст. Ин ройгон ва бе қайди ном (анонимӣ) мебошад.

Мизоҷ: Агар ман як моҳ пеш сироятнок шуда бошам, таҳлил онро нишон дода наметавонад?

Мушовир: Бале, нишон дода наметавонад.

Мизоҷ: Ва умуман, фарқаш чӣ, хоҳед - нахоҳед мурдан лозим меояд!

Мушовир: Барвақтар ё дертар мурдан мумкин аст. Агар одам муолича намояд, вай умри дароз мебинад.

Мизоҷ: Вале ман шунидам, ки ВНМО табобатнашаванда аст.

Мушовир: Ҳа, вале муоличае ҳаст, ки барои муддати дуру дароз солим эҳсос намудани худ кумак мерасонад.

Мизоҷ: Дуру дароз, ин чӣ қадар аст?

Мушовир: Як шиноси ман бо сирояти ВНМО аллакай зиёда аз бист сол боз зиндагӣ карда истодааст ва хеле хуб ба назар менамояд. Дуруст аст, ки ин муолиҷаро қатъ намудан мумкин нест, дар акси ҳол вай дигар кӯмак расонда наметавонад.

Мизоч: Ман бояд чӣ кор кунам?

Мушовир: Аввалан, барои ВНМО таҳлил супоридан мумкин аст. Сониян, Шумо метавонед аз мо сӯзандоруҳои тамъизшуда гиред, ба ҳисоби миёна 21 сӯзандору барои як ҳафта.

Мизоч: Фаҳмо... Барои супоридани таҳлилҳо кӯмак мерасонед?

Мисоли №2

Мушовир: Салом, номи ман Умед аст. Шумо барои сӯзандору омадаед?

Мизоч: Ҳа.

Мушовир: Онҳо ба Шумо чӣ лозиманд?

Мизоч: То ин ки захролуд наштавам.

Мушовир: Фикр мекунед, ки ҳамин кифоя аст?

Мизоч: Нафаҳмидам...

Мушовир: ВНМО тавассути хун интиқол меёбад, ҳамин тавр?

Мизоч: Бале.

Мушовир: Дуруст. Хуни бегона ба Шумо фақат тавассути сӯзандору ворид шуда метавонад.

Мизоч: Бале, боз чӣ гуна буданаиш мумкин аст?

Мушовир: Тамоми боқимондаи асбобҳо-чӣ (таҷҳизотҳо барои омода намудани маводи нашъадор)??

Мизоч: Фикр мекунед, ки тавассути қошуқ?

Мушовир: Бале, ҳам тавассути қошуқ ва ҳам тавассути полоиш (филтр). Умуман, тавассути ҳамаи он чизе, ки дар онҳо қатраҳои хун шуда метавонанд.

Мизоч: Ман худам танҳо сӯзан намезанам, асбобҳои мо як-то аст.

Мушовир: Метавонед аз мо маҷмӯи асбобҳоро барои тазриқ гиред. Мана, бинед.

Мизоч: Оҳо, тофтабанд ҳам ҳаст! Раҳмат.

Мисоли №3

Мушовир: Салом, номи ман Фирӯз аст. Ман таклиф менамоям, ки оид ба истеъмоли аз меъёр зиёд (передозировка) сӯҳбат намоем.

Мизоч: Майлаш, вале вақти ман хеле кам аст, рафтан лозим.

Мушовир: Хуб, пас чизи аз ҳама муҳимро муҳокима менамоям. Шумо ягон вақт бо истеъмоли аз меъёр зиёд дучор шудаед?

Мизоч: Бале, ду шиноси ман аз истеъмоли аз меъёр зиёд ба ҳалокат расиданд.

Мушовир: Шумо чӣ фикр доред, истеъмоли аз меъёр зиёд аз чӣ сабаб ба вучуд меояд?

Мизоч: Хайр, агар назар ба муқаррабӣ бештар тазриқ карда шавад...

Мушовир: Дуруст. Шумо чӣ фикр доред, оё бо Шумо ҳам чунин ҳодисаҳо рӯй дода метавонанд?

Мизоч: Не. Ман бодикқат мебошам.

Мушовир: Гоҳо, он на фақат аз меъёр, балки аз ҳолати организм низ вобастагӣ дорад. Масалан, баъди танаффус дар истеъмом аксаран истеъмоли аз меъёр зиёд рӯй медиҳад.

Мизоҷ: Ҳа, ман шунидаам. Баъди танаффус меъёр кам мегардад.

Мушовир: Дуруст, баъди танаффус дар истеъмол он миқдореро, ки пештар истеъмол мекардед, истифода бурдан мумкин нест, метавонад истеъмоли аз меъёр зиёд рӯй диҳад.

Мизоҷ: Фаҳмидам.

Мушовир: Ғайр аз ин, хатари истеъмоли аз меъёр зиёд дар мавридҳои зерин рӯй дода метавонад:

- Маводи нашъаоварро омехта намой ва героинро ҳамзамон бо дигар маводи нашъаовар ё машруботи спиртӣ (алкогол) истеъмол намой.
- Маводи нашъаовари сифаташ номаълумро истифода намой.
- Меъёри навбатиро то анҷом ёфтани таъсири меъёри пешина истеъмол намой.
- Организм лоғар аст, аз сабаби бемориҳо суст шудааст ва ғайра.

Ин китобчаро гир – дар он ҷи гуна худдорӣ намудан аз истеъмоли аз меъёр зиёд ва ба одам ҷи гуна кӯмак расонидан ҳангоми истеъмоли аз меъёр зиёд нақл карда шудааст. Саволҳо пайдо шаванд шарм накарда, пурсидан гир.

Мизоҷ: Майлаш, раҳмат.

Мушовир: Ту гуфти, ки шитоб дорӣ. Метавонӣ аз мо сӯзандорӯхо гирӣ. Агар бо сӯзандорӯи умумӣ бо дигарон сӯзанхалонӣ намой, бо ВНМО ва дигар сироятҳо захролуд шудан мумкин аст.

Мизоҷ: Кадомҳо?

Мушовир: Тавассути хун сирояти ВНМО, гепатитҳои В ва С, оташак (сифилис) ва ғайра интиқол ёфта метавонанд. Вале агар бо сӯзандорӯи тамъизшуда сӯзанхалонӣ карда шавад, хатар нест.

Мизоҷ: Раҳмат. Ман сӯзандорӯҳоро мегирам. Метавонам ба назди Шумо баъдтар даромада сӯҳбат намоям?

Мушовир: Ҳа, албатта. Фақат як рӯз пешакӣ занг зан, оид ба вақти вохӯрӣ маслиҳат мекунем.

Мизоҷ: Ман рафтам, то вохӯрӣ.

Мисоли №4

Мушовир: Салом, номи ман Илҳом аст. Ба дастатон ҷи шуд?

Мизоҷ: Ҳеч гап нест. Чирк карда буд, ман сӯзан халондам – чирк оҳиста-оҳиста баромада истодааст.

Мушовир: Шоҷад, ба ҷарроҳ нишон додан лозим аст?

Мизоҷ: Онҳо агар умуман муоина намоянд, ҳама чизро бурида мепартоянд.

Мушовир: Ҳамин тавр худ аз худ мегузарад?

Мизоҷ: Ҳа, чунин ҳодиса бори аввал бо ман рӯй надодааст.

Мушовир: Ман медонам, ки агар сари вақт ба мутахассис муроҷиат карда нашавад, аз ин ба ҳалокат расидан мумкин аст. Дар воқеъ, мо дар беморхонаи ёрии таҷилӣ табиб-ҷарроҳи хайрхоҳе дорем – метавонад оромона Шуморо муоина намояд.

Мизоҷ: Ва дар қайд мегузорад. Баъд милиса ва боз чизҳои дигар.

Мушовир: Не, вай фақат муолиҷа мекунад, метавонед аз бачаҳо, ки ба вай муроҷиат кардаанд, пурсед. Айни ҳол дар ҳақиқат ҳам аз даст махрум шудан мумкин аст.

Мизоч: Вай кай қабул мекунад?

Мушовир: Рӯзҳои кори то нисфирӯзи, вале вайро пешаки огоҳ қардан лозим аст. Агар қатъиян барои рафтани қарор дода бошад, ман метавонам тариқи телефон Шуморо номнавис наоям. Мегӯед, ки Шуморо ман фиристодам.

Мизоч: Ҳамроҳи Шумо рафтани мумкин аст?

Мушовир: Майлаш, пагоҳ соати ёздахи рӯз дар назди шӯъбаи қабули беморон. Ана телефони ман. Дар воқеъ, Шумо дар бораи он фикр накардаед, ки аз ин мушкилотҳо халос шудан мумкин аст?

Мизоч: Халос шудан?

Мушовир: Ҳа, бале. Аз оризаҳои фасодӣ халос шудан мумкин аст, агар сӯзандорӯхо ва ҳамаи маводҳои дигари тамъизшуда (косача, қошук, полоишҳо) истифода бурда шаванд. Ҳамзамон, худро аз сирояти ВНМО муҳофизат менамоем. Дар бораи сирояти ВНМО шунидаед?

Мизоч: Ҳа, тавассути хун интиқол меёбад.

Мушовир: Дуруст. Ба ғайр аз сирояти ВНМО, тавассути хун гепатитҳои вирусии В ва С низ мегузаранд. Агар ҳамаи чиз аз худамон ва тамъизшуда бошад, хуни бегона ба мо намеафтад – ва сироятнокшавӣ ба вучуд намеояд. Барои он ки рағҳои вариди мо эмин бошанд, босаводона сӯзан задан лозим аст. Ана мо китобчае дорем¹⁰, дар ин ҷо навишта шудааст, ки инро чӣ гуна дуруст иҷро намудан лозим аст ва то имкон дорад ба саломатии худ зарари камтаре расонем. Ҳамроҳи худ гиред, дар хона мехонед.

Мизоч: Раҳмат. Ин гепатитҳо боз чистанд?

Мушовир: Инҳо ҳам сироятҳои вирусӣ мебошанд ва хеле хатарноканд. Метавонанд боиси талайюф (сирроз) ва саратони ҷигар шаванд. Ана ин китобчаро бинед¹¹, дар он оиди ин масъала ҳамааш навишта шудааст. Соати чанд вомехӯрем?

Мизоч: Соати 11.00 дар назди шӯъбаи қабул.

Намунаҳои гузаронидани машварат бо кормандони шахвонӣ

Мисоли № 5

Мушовир: Салом, номи ман Зебо аст. Ман таклиф менаоям, ки оид ба сирояти ВНМО сӯҳбат намоем. Шумо 15 дақиқа вақт доред?

Мизоч: Бо ман? Барои чӣ?

Мушовир: Сирояти ВНМО бо роҳи алоқаи чинсӣ интиқол меёбад. Шояд Шумо худро дучори хатари сироятшавӣ бо ВНМО мегардонед.

Мизоч: Ман аз рифола истифода мебарам. Оё вай аз ВНМО муҳофизат намекунад?

Мушовир: Муҳофизат менамоем, агар он дуруст истифода бурда шавад. Яъне, Шумо хангоми ҳар як алоқаи чинсӣ рифоларо истифода баред.

Мизоч: Ҳа, махсусан бо мизочон.

Мушовир: Бо ғайри мизочон чӣ?

¹⁰Намунаи мавод оид ба профилактикаи бемории вариҷҳо ва оризаҳои фасодӣ: http://www.drugusers.ru/files/vein_all.pdf

¹¹Намунаи мавод оид ба профилактикаи гепатити С: <http://www.esvero.ru/files/hepatitis.pdf>

Мизоҷ: Хайр, ман як ҳамхобаи доимӣ дорам. Ман ба ӯ бовар мекунам.

Мушовир: Ва бо ӯ Шумо рифола истифода намебаред.

Мизоҷ: Бо вай ин аз рӯи муҳаббат аст!

Мушовир: Шумо боварӣ доред, ки ӯ Шуморо сироятнок карда наметавонад.

Мизоҷ: Ҳа, охир ман барои вай яккаю ягона мебошам.

Мушовир: Шумо ба ин боварӣ доред.

Мизоҷ: Хайр чӣ? Шумо мехоҳед гӯед, ки вай ба ман хиёнат мекунад?

Мушовир: Ман намедонам. Фикр мекунед, ки ӯ дар ин бора ба Шумо мегӯяд?

Мизоҷ: Эҳтимол, не...

Мушовир: Агар ӯ то вохӯри бо Шумо бо ВНМО сироятнок шуда бошад чӣ?

Мизоҷ: Вале охир вай комилан солим ба назар менамояд.

Мушовир: Ҳангоми сирояти ВНМО одам метавонад якчанд сол солим ба назар намояд ва худро солим эҳсос намояд.

Мизоҷ: Пас чӣ гуна доништан мумкин аст, ки вай ВНМО дорад?

Мушовир: Фақат бо супоридани таҳлили махсус. Дигар ҳеч гуна.

Мизоҷ: Пас, вай бояд таҳлил супорад?

Мушовир: Ҷ? Барои чӣ?

Мизоҷ: То ин ки фаҳмам, ки вай маро сироятнок карда метавонад ё не.

Мушовир: Яъне, Шумо ба наздаш меравед ва мегӯед, ки таҳлил супорад.

Мизоҷ: Ҳа, вай барои ҳамаи ин маро гунаҳкор мекунад. Пас, ман бояд таҳлил супорам?

Мушовир: Албатта, супорида метавонед. Ин ройгон ва бе қайди ном (анонимӣ) аст.

Мизоҷ: Агар ман ВНМО дошта бошам?

Мушовир: Дар қайди Маркази СПИД меистед. Вақташ расад – муолича карданро сар мекунед – ҳаёти дуру дароз ва солиро ба сар мебаред.

Мизоҷ: Ва ҳама мефаҳманд, ки ман бемор ҳастам. Бе ҷои кор мемонам!

Мушовир: Табибон барои махфӣ нигоҳ доштани ташхиси Шумо вазифадоранд. Дар ҳақиқат, Шуморо метавонанд барои он ба ҷавобгарӣ кашанд, ки мизочони худро дучори хатар менамояд.

Мизоҷ: Вале ман рифола истифода мебарам!

Мушовир: На бо ҳама.

Мизоҷ: Агар ман ба ӯ дар бораи рифола гап занам, вай мегӯяд, ки ман бемор ҳастам.

Мушовир: Ин имконпазир аст.

Мизоҷ: Пас ман бояд чӣ кунам?

Мушовир: Биёед ин хел мекунем. Шумо таҳлил месупоред, ва баъд муҳокима менамоем, ки ба кӣ ва чӣ гуфтан лозим аст.

Мизоҷ: Майлаш. То он вақт бехтараш бо вай вонахӯрам, ҳа?

Мушовир: Барои чӣ?

Мизоҷ: Ба ногоҳ вай ё ман ВНМО дошта бошем...

Мушовир: Ҳа, муваққатан вохӯрдан лозим нест.

Мисоли №6

Мушовир: Салом, маро дар хотир доред? Ман Дилором. Шумо каме вақти холи доред? Мехоҳам дар бораи саломатиатон сӯҳбат наоям.

Мизоч: Саломатиши ман? Чӣ воқеа рӯй додааст?

Мушовир: Ёд доред, мо бо Шумо оид ба рифолаҳо сӯҳбат карда будем? Ҳангоми ҳар як алоқаи чинси истифода бурдани рифола муяссар шуда истодааст?

Мизоч: Ҳа, вале...

Мушовир: На ҳама вақт муяссар мегардад?

Мизоч: Ҳа, баъзе аз ҳамхобаҳо зид ҳастанд. Мегӯянд, ки пул намедиҳанд, якеаши қариб маро зарбу лат карда буд. Лозим меояд, ки бе рифола розӣ шавам...

Мушовир: Аз заҳролуд шудан наметарсед?

Мизоч: Метарсам, вале пул ҳам лозим аст, маъюб кардан ҳам метавонанд.

Мушовир: Биёед, бори дигар ҳамаи чиҳатҳои мусбию манфиро баррасӣ наоём. Маълум мешавад, ки агар барои истифода бурдани рифола истодагарӣ намоед, метавонанд ба Шумо пул надиханд ва ҳатто зарбу лат намоянд.

Мизоч: Бе пул албатта намемонанд, вале назар бе рифола камтар медиҳанд.

Мушовир: Хайр, вале ҳамчунин зарбу лат карда метавонанд...

Мизоч: Вале, то ин дараҷа истодагарӣ накардан мумкин аст.

Мушовир: Чӣ тавр?

Мизоч: Масалан, розӣ кунондан, фаҳмондан мумкин аст.

Мушовир: Охир вай номуқаллаф аст.

Мизоч: Ҳа, вале ҳамаи инро навозишкорона кардан мумкин аст. Ман метавонам худам рифоларо пӯшонам. Медонед, агар ман вайро пӯшонам, олотии вай боз ҳам тарангтар мешавад.

Мушовир: Агар гӯяд, ки бо рифола «кайф ба таври лозимӣ нест»?

Мизоч: Чӣ хел ба тарви лозимӣ нест? Ман бо вай чизҳои шавқовартаре карда метавонам – мебинем, ки ҳамон кайф ҳаст ё не...

Мушовир: Умуман, ҳа. Агар чунин аст, метавонад чизе ҳосил гардад.

Мизоч: Ҳа, раҳмат ба Шумо!

Мисоли №7

Мушовир: Салом, номи ман Сураё аст. Бо Шумо сӯҳбат кардан мумкин аст?

Мизоч: Дар бораи чӣ?

Мушовир: Оид ба саломати Шумо. Аз 10 дақиқа зиёдтар не.

Мизоч: Майлаш, чӣ ҳодиса рӯй додааст?

Мушовир: Дар шаҳри мо утоқи хайрхоҳона пайдо шудааст. Акнун роғон сироятҳои чинсиро тафтиш намудан мумкин аст. Дар бораи сироятҳое, ки тавассути алоқаи чинси интиқол меёбанд, чизе медонед?

Мизоч: Ҳа, триппер, сифилис... Вале ман солим ҳастам, ҳеҷ гуна чизи ба ин монанд вучуд надорад.

Мушовир: Барои чӣ Шумо чунин боварӣ доред?

Мизоч: Ҳеҷ чоям дард намекунад.

Мушовир: Охир, ҳатман дард карданаши шарт нест. Чунин шуданаши мумкин аст, аз маҳбал обиятҳои ғайримуқаррарӣ бо бӯи нофорам чорӣ мешаванд, ё ғадуҳдо

дар қадкашак калон мешаванд, тамоми бадан мехорад ва ғайра. Метавонад, умуман, бе нишонаҳои беморӣ бошад, махсусан дар занон.

Мизоҷ: Медонед, дар ҳақиқат ҳам гурриш начандон калоне дар қадкашак аз тарафи рост мавҷуд аст. Гоҳ нест мешавад, гоҳ пайдо мешавад, ҳангоми пешобкунӣ каме сӯзиш мекунад...

Мушовир: Ман фикр мекунам, ки тафтиш кардан зарар намекунад. Охир, Худо нишон надиҳад, метавонад ҳама қоятон чирк гирад.

Мизоҷ: Муолиҷа қиммат аст, ман шундаам.

Мушовир: Онҳо ройгон муолиҷа мекунанд.

Мизоҷ: Рост? Чӣ хел хуб. Ман чӣ гуна ба ин мубтало шудам?

Мушовир: Шояд бе рифола, ба алоқаҳои шаҳвонӣ машғул шудаед.

Мизоҷ: Ҳа, ҳар гуна ҳодисаҳо буданд.

Мушовир: Истифода бурда метавонед?

Мизоҷ: Ҳа.

Мушовир: Кай дар ин муляж нишон диҳед.

Мизоҷ: Ана ин тавр, ин тавр ва ин тавр.

Мушовир: Ҳамааш дуруст, фақат вақти кашида гирифтан, эҳтиёт шавед, ки нутфа ба Шумо пош нахӯрад. Дигар ҳамааш аъло!

Мизоҷ: Хайр чӣ, акнун бо ҳама рифола истифода барам?

Мушовир: Ҳа, ҳангоми ҳар як алоқаи чинсӣ. Заҳролуд ҳам намешавед ва ҳомиладории номуосид ба вучуд намеояд.

Маводи мазкур бо дастгирии молиявӣ:

Empowered lives.
Resilient nations.

Барнома оид ба муборизаи зидди бемориҳои
ВИЧ/СПИД, сил ва вараҷа дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

HIV/AIDS, TB and Malaria Control Programme in Tajikistan

Программа по борьбе с ВИЧ/СПИД, туберкулёзом
и малярией в Республике Таджикистан

чоп шудааст

Назароти дар ин мавод нашршуда баёнгари нуқтаи назари Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ташкилоти «СПИД Фонд Шарқу Ғарб - Тоҷикистон» мебошад ва метавонад бо мавқеи Хазинаяи глобалии мубориза бар зидди СПИД, сил ва вараҷа фарқ дошта бошад; ҳамчунин маводи мазкур на мустақим ва на ғайримустақим бо Хазинаяи глобалии мубориза бар зидди СПИД, сил ва вараҷа тасдиқ ва мувофиқат кунонида нашудааст.

*Вазорати тандурустии
ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии
Ҷумҳурии Тоҷикистон*

Интишор, интиқол, паҳн намудан ё нусхабардорӣ намудани ҳар кадом қисми китобча иҷозат дода мешавад ба шарте, ки он бо мақсади ғайритиҷоратӣ дар оянда истифода бурда мешавад. Ҳатман ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ташкилоти «СПИД Фонд Шарқу Ғарб - Тоҷикистон» ишора намоед.

Ройгон паҳн карда мешавад

© «СПИД Фонд Шарқу Ғарб - Тоҷикистон» (AFEW - Tajikistan), соли 2014

e-mail: tajikistan@afew.tj

веб-сайт: www.afew.tj